

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Iosephi Vicecomitis Ambrosiani Collegii Doctoris
Observationes Ecclesiasticæ In quo [!] de Antiquis
Baptismi Ritibus, ac Cæremonijs agitur**

Visconti, Giuseppe

Parisii, 1618

Cap. 26. De hora baptizandi, ac breuiter de diuisione dierum in duodecim
horas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64585](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64585)

mensis, usque ad vigesimum primum eiusdem mensis diem eadem celebretur festiuitas, eodem vero baptismus celebrandus est catholicus: Synodi V. Constantinop. libel. Monachor. ad Menn. Patriarch. nondum perfectis diebus his, quibus baptizabatur, postquam vidit perspicue, quod rursus ad antiquum gentilis opinionis sua vomitum reuerti non poterat, per aliam viam ad id, quod studebat, peruenit: Amalarij Fortunati lib. de Eccles. Offic. cap. 39. tempore Pentecostes Ecclesia toto orbe nris semper Deo populos per aquam regenerationis aggregare consuevit: & Galuaneij cap. 231. histor. Mediolanen. toto tempore Paschali ciuitatis Senatores, & Consules baptizauit: ita eos explicare oportet; vt octodialia pro aliquo eorum dierum, & numerum pluralem pro singulari positum esse, intelligamus. Sigillatim autem Socrates, & Nicephorus plurali numero vti sumunt non vt plures dies baptismi administrando singulis annis statutos esse, demonstrarent: sed quia, vnum diem plurium annorum esse constabat. Galuaneus vero S. Caij Archiepiscopi vitam describit: quo tempore, propter multitudinem ad fidem confluentium, multis diebus baptismum celebratum esse, mirum non est.

De hora baptizandi: ac breuiter de diuisione dierum in duodecim horas.

CAP. XXIV.

De hora baptizandi nihil aliud verius affirmari potest, quam quod de tempore dixi-

nus. Ea enim primò non definita, mox certis
 Nonæ finibus circumscripta, postremò iterum Hora bap:
tismi noq̃.
 libera, & indifferens fuit. Primum, & tertium
 seipfis patent. Ad secundum B. Linus allufit
 lib. de passione S. Pauli, cùm, prævio vsque ad
 vespas ieiunio, quosdam baptismi sacra-
 mentum suscepisse, dixit his verbis: *steterunt*
cum multa lacrima, & spirituali gaudio, imponen-
tes eis mox manus, & dantes signaculum sanctifi-
cationis perpetua: sicque ieiunio vsque ad vespas
præcurrente, baptizati sunt in nomine Patris, & Fi-
lij, & spiritu sancti. Atque hoc ex veteri histo-
 ria facile erit confirmare: primùm quòd S. Ste-
 phanus Pontifex Nemesium, & filiam, Chri-
 stianis præceptis, & mysterijs ritè institutos,
 hora vespasum sacro baptisate proluit:
 scribente Simeone Metaphraсте in vita eius:
his auditis, statim beatus Pontifex hominem illum
adduxit ad locum quendam, qui vocatur titulus Pa-
storis; cumque & ipsum, & eius filiam catechismo
instruxisset: quemadmodum Christiane fidei cano-
nes, & ordo postulat: iussit eos ieiunare vsque ad ve-
speram, cum autem venisset hora vespertina, bene-
dixit aque in eo loco, quem Pastoris titulum vocatum
fuisse, diximus. Itaque Nemesium in aquam demisit,
& baptizavit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus
sancti. Deinde quia S. Polycarpus, magnam ho-
 minū vim, S. Sebastiani ope a Dæmonum sti-
 pendijs ad Christi signa traductam, cùm cœ-
 lesti lauacro expiaturus esset, vsque ad vespas
 cibo abstinere, iussit. De quo in Gestis S.
 Sebastiani scriptum est: *accedat vnus qui que,*
dei nomen suum, hodierna die vsque ad vespas

Hora vespertinorum pro nona.

præcurrente ieiunio, ut festinum baptismatis sacramentum, opportunum tempus inueniat. Vespertinum enim hora pro nona posita est, quod vespertinum eadem sint inter se, vel parùm discrepent. Multi etiam veteres Patres hanc consuetudinem suis scriptis non obscurè testatam reliquerunt. Inter quos S. Ioannes Chrysostomus, referens tumultum, quem Theophilus proiectæ audaciæ vir, & discordiæ serendæ, a-lendæque artifex mirus, contra fidem catholicam nefariè excitauerat, vergente in vespertina die, quæ ad sacrum fontem, mulieres accurrerant, metu grauissimæ tempestatis aufugisse meminit; sicut ex Epist. ad Innocent. Pap. perspicuum est: *nobis enim hæc ipsa, quæ antea diebus præcedentibus, repente multitudo militum in magno sabbaro, cum iam in vespertam vergeret die, Ecclesias ingressi, clerum omnem, qui nobiscum erat, per vim eiecerunt, armisque veneranda obsidebant altaria. Mulieres, quæ intra Ecclesiam, ut baptizarentur, sese veste nudauerant, per id temporis nuda fugiebant, metu acerbissimæ huius commotionis impulsæ, nequæ sexus verecundiæ, & honestati permittebantur pro pauore consulere.* Atque idem S. Ioannes orat. 40. in cap. 15. prioris ad Corinthios cum aduersus Marcionis sectatores probare instituisset, omnium sæculorum mortuos extremo mundi die reuocandos esse, vt singularum cogitationum, actionum, verborum denique omnium rationem reddant, & in celeberrimo superum, inferumque conuentu iudicis sententiam subeant, legitimæ professionis memoriam, quam, baptismalibus sacris

initandi, in vespera ediderant, omni studio renouare contendit. Scribit enim: vobis primum, qui mysterijs estis initiati, volo in memoriam reuocare eam dictionem, quam in illa vespera iubent nos dicere, qui mysterio initiati. Nam, post mysticorum illorum, & terribilium verborum enunciationem, & horrendas regulas dogmatum, qua e caelo sunt demissa, hoc quoque in fine addimus, quando sumus baptizandi, iubentes dicere, credo in resurrectionem mortuorum: & in hac fide baptizamur. Ordo autem Romanus apertis verbis hoc tradidit lib. de Diuin. Offic. tit. de benedictione aquae ad albas deponendas. Est enim ea de re scriptum: sabbato in vigilijs Pentecostes omnes ieiunium faciant, & omne diuinum officium, vel ordinem, tam lectiones, quam & baptismum, sicut in sabbato sancto vigiliarum Pascha. Tantum hora octaua ingrediuntur ad vigilijs, vel Missarum solennia, vt, hora nona expleta, omnia consumentur: Sed clariora habemus huius rei testimonia tum apud Albinum Flaccum de Diuin. Offic. cap. 19. de Sabb. S. Pasch. dum ait. hodie autem hora nona baptismus celebratur, sicut in pentecoste, ea de causa, quia Angelus Domini venit ad Cornelium hora nona, annuncians ei, quod orationes eius ascendissent in conspectum Domini, qui mox misit ad Petrum, & promeruit sacramentum baptismi. sed & hoc decentissimum est, vt, quia auctor vice emisit spiritum, eadem hora nona Ecclesia sancta percipiat sanctum baptismum: tum apud Amalarium Fortunatum lib. 4. de Eccles. Offic. cap. 28. vbi docet, ea hora, qua caelestis ani-

mus à præpotenti Deo ad Cornelium Centurionem legatus est, sacros laicos in mystici-
 naeri usum adhibitos fuisse. notandum est quod
 ea hora diei nunc celebrat sancta Ecclesia baptismum
 qua hora Angelus Domini venit ad Cornelium, an-
 nuncians ei, quod orationes eius, & elemosina de-
 cenderant in memoriam in conspectu Dei, & ut mi-
 teret ad Petrum, qui eum baptizavit: in arcanis
 autem sacræ religionis literis perspicuum est,
 hora nona scilicet nuncium Cornelio Cen-
 turioni missum esse. & paulò post non modò
 eiusdem rei mentionem facit: sed & plura alia
 huius moris argumenta adducit: quæ ex
 verbis sequentibus intelliges: igitur nona bap-
 tismus celebratus est, ut & ipsa, & imitatrix eius
 quæ hodierna die est, retineret in mente, quod in mor-
 te Christi, qui hora nona emisit spiritum, oportet
 eam baptizare. hunc morem tenet nunc nostra Eccle-
 sia in vigilia Pentecostes, quem præsignavit Corne-
 lius, qui, ut mereretur accipere baptismum, hora nona
 erat orans, & ieiunans in domo sua. Unde per-
 spicuum fit, eius instituti rationem fuisse, ut
 baptismus noster cum Centurione, & Christo
 conferretur, quorum alteri hora nona vitæ
 mortalis exitus, alteri spiritualis fuit initium.
 Reperio tamen, quandoquæ in nocte, cum sac-
 cræ vigilia haberentur, baptismi sacramen-
 tum collatum esse: quemadmodum Paschalis
 Episcopus Epistol. ad Leon. Pap. commemo-
 rat: quadam vilissima possessio Meltrinas appel-
 latur, in montibus arduis, ac sylvis densissimis con-
 stituta illicque per parua, atque vili opere constructa
 est ecclesia, in cuius baptisterio nocte sacrosancta Trini-

Causa, cur
 baptismus
 hora nona
 daretur.

Baptismus
 in nocte
 administra-
 tus.

chali baptizandi hora, cum nullus canalis, nulla sic
 fistula, nec aqua omnino vicina, fons ex se repletur.
 Et Gregorius Turonensis lib. 5. hist. cap. 11. ga-
 uisus Pontifex nuncio nocte sancta Pentecostes, vigi-
 lisque celebratis, ad Baptistrium foras muraneum
 egressus est: ibique omnis multitudo coram eo prostra-
 ta, baptismum flagitavit: & ille pra gaudio la-
 chrymans, cunctos aqua abluens, Crismate limiens, in
 sinu matris Ecclesia congregavit: Et Ordo Roma-
 nus de vigil. S. Pasch. in noct. die resurrectionis
 Dominica, procedente Pontifice ad sanctam Mariam
 cum ordinibus suis notarius regionalis stat in loco,
 qui dicitur Merulanas, & salutato Pontifice, dicit:
 in nomine Domini nostri Iesu Christi, baptizati sunt
 hesternae nocte in sancta Dei genitrice Maria in-
 fantes masculi, numero tanti foeminae tanta: Et
 Et Amalarius Fortunatus lib. 4. de Eccles. Of-
 fic. cap. 27. quod in pascha diximus de sequentibus
 noctibus, hoc & hic dicimus ut tres psalmi recolant
 sepulturam Domini triduanam in his praecipue, qui
 nuper consepulti sunt Domino: Et Rabanus Mau-
 rus lib. 2. de instit. Cleric. cap. 39. alios septem
 dies in memoriam eiusdem Dominica Resurrectionis
 congrua festiuitate subiungens: quos septem dies
 albas vocamus, propter eos, qui in sancta nocte bap-
 tizati, albis per totam hebdomadam vtuntur vesti-
 bus: Et Rupertus Abbas lib. 6. de Diuin. Of-
 fic. cap. 24. quis enim dies nocte hac insignior, qua
 alia nostra est neomenia, nisi illa, qua hac nocte in
 Christo per baptismum renascitur noua Ecclesia? I-
 tem lib. 7. cap. 11. quia nox illa sacratissima
 incumbit, qua Christus libertatis auctor resurre-
 xit, in qua iam, vt dictum est, prima resurrectione

Psalmorum
 recitatio.
 nes in Pas-
 chatis no-
 ct.

resurgunt, qui baptizantur novi Ecclesie filij. Gloſſa in cap. 3. Epist. 4. Leon. ad vniuers. ſcil. Episcop. quæ extat apud Grat. de conſ. erat. diſt. 4. cap. 13. baptisimi tempus exponit ſacramentum, inquit, id eſt, diem naturalem, ſabbatum, & ſequentem noctem. Sed hæc comuni Eccleſiæ mori haudquaquam aduerſatur. Nam Gregorij locus de baptisimo, ex tempore, & præter canonum ſanciones, colligendū intelligendus eſt: ſicut ex eo patet, quod nolum, vt mos erat, ſcrutinium præceſſit. Perchafinus verò, Ordo Romanus, Rabanus Maurus, Rupertus Abbas, & Gloſſa, niſi ſecum pugnare volunt, ſolum probant, aliquos in nocte Paſchatis baptizatos fuiſſe: quod non tollit, quo minus hora nona celebrationi baptisimi decreta eſſet, Nam fieri poterat, vt, præ nimia baptizandorum multitudine, & inopiam eorum, qui baptizarent, baptisimus nona incœptus, ad noctem uſque produceretur. Non

Baptisimus ſæpe ad noctem producebatur

Per noctationes Chriſtiano- rum in paſchate quales eſſent.

velimus dicere, noctis nomine totum illud tempus, quod ab hora nona vigiliæ in ſequentem diem porrigitur, intelligi: quo modo etiam nunc primas ſequentis diei veſperas in vigilia celebramus. Sic Author Conſtit. Apoſtol. lib. 5. cap. 2. vigiliis noctis à præcedenti diei veſperis inchoauit in hæc verba: à veſperis quinti diei uſque ad galli cantum vigilantes, que in Eccleſiam conuenientes, vigilate orantes, & rogantes Deum, legentes in veſtra pernoctatione legem, prophetas, psalmos, baptizatisque catechumenis veſtris, & lecto Euangelio, in timore, & tremore lætium deſinite. Et Amalarius Fortunatus poſt Paſchaliū

Paſche
ti ad
quan
dum
Dom
din
hy
conf
ceſſu
in hy
quiu
non
toti
uiſa
dion
ctiu
tur.
ram
xiſſe

teſp

Et S
Epiſ
len
fert
ciſci
Etis
ſped
xit L
lias

Paschaliū noctium vigiliās, quibus baptizati ad diuinas laudes concinendas consurgebāt, quā baptisimi horā indicauit. Sicut ostendunt verba, *Ut tres psalms recolant sepulturam Domini*; quā de hac pia modulandi consuetudine intelligere oportet. Quod si obicias, dies hybernos vix, ac ne vix quidem nouem horis constare, ac propterea qui morbo, vel alia necessitate correpti, ad sanctum Christi cultum in hyeme accedebant, hora nona baptizari nequiuisset; respondebunt veteris consuetudinis non ignari, olim dies in duodecim horas, & in totidem, noctes tam hyeme, quā æstate diuisas fuisse, ita vt æstiuarum noctium contra-ctiores, dierum longiores, hybernarum noctium prolixiores, dierum breuiiores efficerentur. Proinde Plautus in Pseud. hybernam horam pro breuissima posuit: vbi, cum Simo dixisset:

Dies olim
diuideban-
tur in 12.
horas tam
hyeme,
quā æsta-
te.

— *Credo equidem potesse te scelus
Masiici montis vberimos fructus quatuor
Ebibere in hora vna.* —

respondit Pseud.

— *Hyberna addito.*

Et Seruius Sulpicius, quemadmodum lib. 4.º Epistol. famil. legitur, postquam decimo Kalen. Iunij se Marcellum conuenisse, scripsit, infert mox: *postridie eius diei, cum ab Athenis proficisci in animo haberem; circiter horam decimam noctis Posthumus familiaris meus ad me venit.* Eodem uispectat, quod Christus Dominus Apostolis dixit Ioan. 11. *nonne duodecim sunt hora diei?* Virgilius etiam lib. 2. Georg. æstiuos dies, quia Iou-

gionibus horis constantur tardos appellam cum de Iulij laudibus cecinit.

Anne nouum tardis hydus te mensibus addas.
Nec dubito, quin ex eadem ratione Martij Epigram. 12. aestiuam horam pro longissima potuerit: etiam si alij aestiuam acceperint etiam relaxationi animi, & voluptatis plenam

Otia Priscibreni poteris donare libello;

Hora nec aestiua est, nec tibi tota perit.

Quam interpretatiunculam si quis submelita fidei esse putat, patronum habebit Plinius qui in eandem sententiam lib. 2. natur. huius Augusti verba referens de sydere crinito, *rebat, inquit, circa undecimam horam diei, quorumque omnibus terris conspicuum fuit. Vbi undecima hora pro penultima posita est.*

Hora nona potest hora nona tam hyeme, quam aestiua cœnis statuta, singularumque noctium in quatuor vigilias, & harum in tres horas diuisa. Quæ cum perennem omnium dierum, & noctium in duodecim horas distinctionem optime probent, à nobis omittuntur, sat cœnatis, contra sentientium argumentum, quod opponi poterat, dilutum esse. Cætera, quæ de baptismi hora quæri possunt, velut, quando, quibusue causis nona baptizandi consuetudo deserit, ex iis, quæ de baptismi tempore supra diximus, intelligi possunt. cum enim utriusque par sit ratio, utrique etiam eundem finem, causamque adscribimus. Sed, sicut in Paschate baptizandi mos nequaquam abolitus est, quin eius aliquod vestigium restat: sic baptismi hora nona administrati mo-

Hora nona cœnis statuta erat. Nox in quatuor vigilias, & hæc in tres horas diuisa. Mos hora nona baptizandi cur, quandoque deserit. Ritum hora nona baptizandi Belgæ retinuerunt.

modo imaginem, sed ritum etiam ipsum expressum intueri possumus: quandoquidē Author antiquitat. liturgicar. tom. 3. de vigil. Pentecost. à Belgis adhuc retineri, testatur.

De loco Baptismi.

C A P. XXVII.

Quamuis ea, quæ de baptisteriis ante diximus, ad baptismi locum cognoscendum satis esse possint, tamen de eo plura hoc loco agere, in animum induximus, ut accuratorem explanationem perfectior cognitio consequatur. neque enim desunt libri, & monumenta, ex quibus facile est huius rei veritatem depromere. In primis autem constat, baptismi sacramentum in Ecclesia semper administratum fuisse. nam Socrates lib. 7. Histor. Eccles. cap. 4. Hebræum quendam, qui ex graui, diutinoque morbo iacebat morti proximus, ad baptisterium, quod in Ecclesia erat, baptismi causa delatum esse, docet his verbis: *ille igitur Iudæum fidei articulis instituens, & spem in Christum ei annuncians, iubet ad baptisterium in lectulo deportari.* & Amphilochius de vit. S. Basil. refert, ipsum, cum Hebræum medicum è faucibus dæmonis ereptum, Christi regno vindicaturus esset, Ecclesiastici moris obseruandi cupidum, quamuis difficili, longaque febri teneretur, ac curatio ad grauioris incommodi metum, quam ad vllam bonam spem pronior

Baptismi locus in Ecclesia.